

http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/2013-12-12_rg_final_report.pdf

3. President Barack Obama, Remarks by the President on Review of Signals Intelligence (Jan. 17, 2014) transcript URL: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/01/17/remarks-president-review-signals-intelligence>

4. Joined Cases C-293/12 & C-594/12, Digital Rights Ir. Ltd. v. Minister for Commc'n, 2014 E.C.R. I-238.

5. Council Directive 2006/24/EC, Retention of Data Generated or Processed in Connection with the Provision of Publicly Available Electronic Communications Services or of Public Communications Networks, 2006 O.J. (L 105) 54

6. Data Protection in the European Union: the Role of National Data Protection Authorities (May, 2010) URL: <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/data-protection-european-union-role-national-data-protection-authorities>

7. Конституція України URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>

8. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms [ECHR], art. 8, Nov. 4, 1950, E.T.S. No. 5.

9. Lee Bygrave, Data Protection Pursuant to the Right to Privacy in Human Rights Treaties, 6 INT' L J. L. & INFO. TECH. 247 (1998)

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-92>

THE CABINET OF MINISTERS OF UKRAINE AS AN ENTITY PREVENTING THE SHADOW ECONOMY

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАПОБІГАННЯ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Kondrat A. V.

*PhD student,
Kyiv University of Intellectual Property
and Law
Kyiv, Ukraine*

Кондрат А. В.

*аспірантка,
Київський університет
інтелектуальної власності та права
м. Київ, Україна*

Однією з найбільш гострих проблем національної економіки України залишається високий рівень тінізації, який створює серйозні виклики для стабільного соціально-економічного розвитку, ефективного функціонування державних інституцій, інвестиційної

привабливості та соціальної справедливості. За різними оцінками, тіньовий сектор охоплює значну частину економічної діяльності, що призводить до втрат бюджетних надходжень, порушення конкурентного середовища та зниження якості публічних послуг.

У цьому контексті особливої уваги набуває роль державних органів влади, насамперед Кабінету Міністрів України, як головного виконавчого органу, що забезпечує реалізацію економічної політики держави. Саме Кабінет Міністрів України формує стратегічні напрями детінізації, координує діяльність профільних міністерств та відомств, ініціює прийняття законодавчих актів, а також здійснює контроль за їх впровадженням.

Кабінет Міністрів України відіграє ключову роль у системі суб'єктів, що здійснюють заходи з детінізації економіки. Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі виконавчої влади виконує координуючу та стратегічну роль у сфері запобігання тінізації економіки. Зокрема, відповідно до ст. 113 Конституції України, він здійснює загальне керівництво системою органів виконавчої влади, зокрема у сфері економічної політики, що охоплює й заходи з детінізації економіки. Реалізує нормативно-правове регулювання, ініціює прийняття стратегічних документів, зокрема, Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року [1], яка є прикладом ефективної реалізації повноважень Кабінету Міністрів України у сфері цифровізації державних послуг; створенні механізмів захисту бізнесу від рейдерства; скороченні готівкового обігу; розширенні доступу до публічної інформації щодо державних фінансів.

Повноваження цього суб'єкта запобігання тінізації економіки охоплюють як стратегічне планування, так і безпосередню координацію органів виконавчої влади, реалізацію державної фінансової, податкової, економічної, антикорупційної та інформаційної політики.

Конституція України (ст. 116) визначає, що КМ України забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; здійснює управління об'єктами державної власності; розробляє проекти законів, забезпечує виконання законів та інших актів Верховної Ради. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» [2] конкретизує функції та механізми реалізації повноважень. Згідно згаданих нормативно-правових актів до компетенції КМ України відноситься:

1. Стратегічне планування та нормативне регулювання: розробляє та затверджує національні програми, концепції та стратегії з детінізації економіки, протидії корупції, розвитку безготівкової економіки, цифровізації фінансових послуг; ініціює зміни до

законодавства з метою усунення регуляторних прогалин, що сприяють тіньовій діяльності.

2. Координація діяльності центральних органів виконавчої влади: здійснює міжвідомчу взаємодію між Міністерством фінансів, Державною податковою службою, митницею, правоохоронними органами, НАЗК, НАБУ тощо; координує впровадження єдиних стандартів обміну інформацією між органами, зокрема в рамках системи фінансового моніторингу та фіскального контролю.

3. Формування та реалізація державної податкової та бюджетної політики: встановлює загальні напрямки оподаткування та розробляє заходи щодо запобігання ухиленню від сплати податків; забезпечує впровадження електронних сервісів, автоматизованого обміну податковою інформацією (зокрема, в рамках BEPS).

4. Контроль за використанням державних коштів та боротьба з бюджетними правопорушеннями: забезпечує прозорість процедур закупівель, використання бюджетних коштів та державної допомоги; здійснює контроль через Державну аудиторську службу, зокрема у сфері виявлення фіктивних підприємств і непрозорих тендерів.

5. Політика щодо цифровізації та прозорості державного управління: координує впровадження цифрових платформ, таких як «Дія», систем ProZorro, Є-Реєстрів (ЄРПН, Єдиного держреєстру юридичних осіб), що знижують ризики тіньових маніпуляцій; підтримує розвиток електронної звітності, що спрощує контроль за діяльністю суб'єктів господарювання.

6. Антикорупційна політика та взаємодія з НАПК, НАБУ, САП: визначає пріоритетні напрями антикорупційної політики держави; подає пропозиції щодо фінансування та інституційного розвитку антикорупційних органів.

7. Міжнародна співпраця та імплементація міжнародних стандартів: координує виконання зобов'язань у межах співпраці з МВФ, Світовим банком, ЄС, FATF, OECD тощо; ініціює підписання угод щодо обміну податковою інформацією (CRS, автоматичний обмін).

Отже, повноваження КМУ у сфері запобігання тінізації економіки мають як нормотворчий, так і координуючий, виконавчий і контрольний характер. Його роль полягає у створенні системних умов, за яких інші суб'єкти (міністерства, служби, правоохоронні органи) можуть ефективно реалізовувати аналітичні, наглядові та силові функції боротьби з тіньовою економікою.

Кабінет Міністрів України відіграє центральну роль у формуванні та реалізації державної політики щодо запобігання тінізації економіки, виступаючи координатором міжвідомчої взаємодії та ініціатором

законодавчих і адміністративних змін. Аналіз чинної нормативно-правової бази свідчить про наявність комплексного підходу уряду до детінізації, зокрема через податкову реформу, цифровізацію публічних сервісів, посилення контролю за обігом готівки та впровадження інструментів електронного обліку.

Найбільш ефективними інструментами, що реалізуються за участі КМУ, є: електронні реєстри, система електронних публічних закупівель Prozorro, запровадження РРО/ПРРО, удосконалення трудового законодавства та реформування податкової служби.

Незважаючи на прогрес, рівень тінізації економіки залишається високим, що зумовлено низьким рівнем довіри до інституцій, корупційними ризиками, нестачею системного моніторингу та слабкою відповідальністю за ухилення від податків.

Для підвищення ефективності діяльності Кабінету Міністрів у сфері детінізації доцільно: забезпечити системну оцінку ефективності урядових рішень з урахуванням міжнародних практик; посилити аналітичну та моніторингову функцію КМУ щодо впливу тіньових процесів на макроекономічну стабільність; активізувати інституційну взаємодію з громадським сектором і бізнес-спільнотою. Успішна боротьба з тінізацією економіки потребує довгострокової політичної волі, комплексного бачення і належного ресурсного забезпечення, в чому саме Кабінет Міністрів України має виступати рушієм змін.

Література:

1. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року РНБО; Рішення від 11.08.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>
2. Про Кабінет Міністрів України Закон України від 27.02.2014 № 794-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>